

Stockholm 2018-09-10

Ref nr: Fö2018/01010/MFU

Till
Försvarsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

SOFF:s remissvar på EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av europeiska försvarsfonden COM (2018) 476 med hänvisning till diarienummer Fö2018/01010/MFU

Sammanfattning

- Föreningen ser positivt på förslagen. Det är viktigt att de kommande samarbetena och projekten är förmågedrivna och fokuserar på att lösa medlemsstaternas nationella och gemensamma utmaningar.
- Rätt hanterad är försvarsfonden en utmärkt drivkraft och möjlighet för svenska staten och företagen att fördjupa partnerskap, fånga upp nya innovationer och möjliggöra för fler mindre företag att samarbeta internationellt.
- Det behövs en samlad nationell strategi och process för beredning mellan alla berörda aktörer inklusive företagen för att kunna interagera och få genomslag i kommande processer.

Säkerhets- och försvarsföretagen företräder mer än 100 företag i branschen (varav fler än 80 är mindre företag) vilka inom försvars- och säkerhetsområdet tillsammans omsätter mer än 30 miljarder kronor per år (två tredjedelar på export) och har ca 30 000 anställda.

Inledning - det övergripande syftet med den europeiska försvarsfonden

Det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europas närområde har skapat flera europeiska initiativ kring försvarsområdet vilka får en direkt effekt på försvarsmarknaden. De nya initiativen, med europeiska försvarsfonden (nedan försvarsfonden) i spetsen, är inte i första hand en fråga om finansiering eller omstrukturering av industrin, utan snarare om hur Europa kan stärka sin samlade försvarsförmåga. Inte minst för att möta kvalificerade hot och att skapa en trovärdig försörjning samt s.k. strategisk autonomi för att skydda EU-medborgarna.

I sammanhanget bör även nämnas att Nato och EU numera också är tydligare i sina respektive roller; Nato är en förutsättning för ett säkert Europa medans EU är så kallad Security Provider till Nato, tänkt att komplettera varandra med "mjuk" respektive "hård" makt. EU och Nato har hittills undertecknat två gemensamma deklarerationer om att stärka samarbetet mellan de två organisationerna, syftande till att indirekt använda försvarsfonden för att stärka skyddet av Europa genom bl.a. ländernas förmågebidrag till NATO.

Förändringarna kan komma att få stor påverkan på den svenska försvarsförmågan och hur vår förmåga försörjs. Det uttalade syftet med försvarsfonden är att komplettera och förstärka nationella investeringar inom försvarsområdet, bl.a. för att bidra till en innovativ försvarsindustriell och teknologisk bas. Genom att uppmuntra medlemsstaterna till samarbete i utvecklandet av förmågor skapas även förutsättningar för att dessa försörjs europeiskt. Fonden fokuserar och uppmuntrar också deltagandet av små- och medelstora företag i gemensamma projekt och vill främja helt nya innovativa lösningar och teknologier.

Fragmenteringen av den europeiska försvarsmarknaden beror på medlemsländernas politiska agerande. Avsaknad av harmonisering i kravspecifikationer, oförmåga att ensa inköpsprocesser, nationella riktade beställningar, subventioner, osv, har inte enbart gett oss marknadsfel såsom överkapacitet och ineffektivitet utan är även en viktig orsak till att köpkraften urholkats.

Det är därför nödvändigt att en ökad konkurrensutsättning vid upphandling av försvarsmateriel äger rum. Samtidigt finns försvarspolitiska skäl till att säkra en försörjningstrygghet i tider av oro. Behovet av att öka samarbetet och försörjningstryggheten behöver balanseras, men försvarsfonden får inte nyttjas för att förtäckt skydda eller stödja nationellt ineffektiva företag utan konkurrenskraft. Inte heller leda till ökad europeisk isolationism. Tvärtom behöver vi säkerställa goda förutsättningar till ett fortsatt nära samarbete med Storbritannien efter Brexit, men också med USA och andra för Sverige och svensk försvarsindustri viktiga partners, inte minst teknologiskt. De försvarsföretag som är verksamma i Sverige, vilka bl.a. kännetecknas av kostnadsmedvetenhet och hög innovationsförmåga, kommer om de ges likvärdiga förutsättningar, att vara mycket attraktiva samarbetspartners. Men för att förmågeutvecklingen ska fungera krävs det naturligtvis en försvarspolitisk inriktning som utgår från behov och väger samman våra förutsättningar – från förmågebehov till forskning och export.

Bakgrund till den europeiska försvarsfonden

Europeiska kommissionen har lämnat flera förslag för att stärka den gemensamma säkerheten och försvaret samt för att främja en mer konkurrenskraftig och integrerad försvarsindustri. I den europeiska försvarshandlingsplanen, som antogs den 30 november 2016, tydliggörs syftet. EU-kommissionens insatser ska komplettera, och konsolidera

samarbeten i syfte att utveckla den försvarsteknologiska och industriella basen i medlemsländerna.

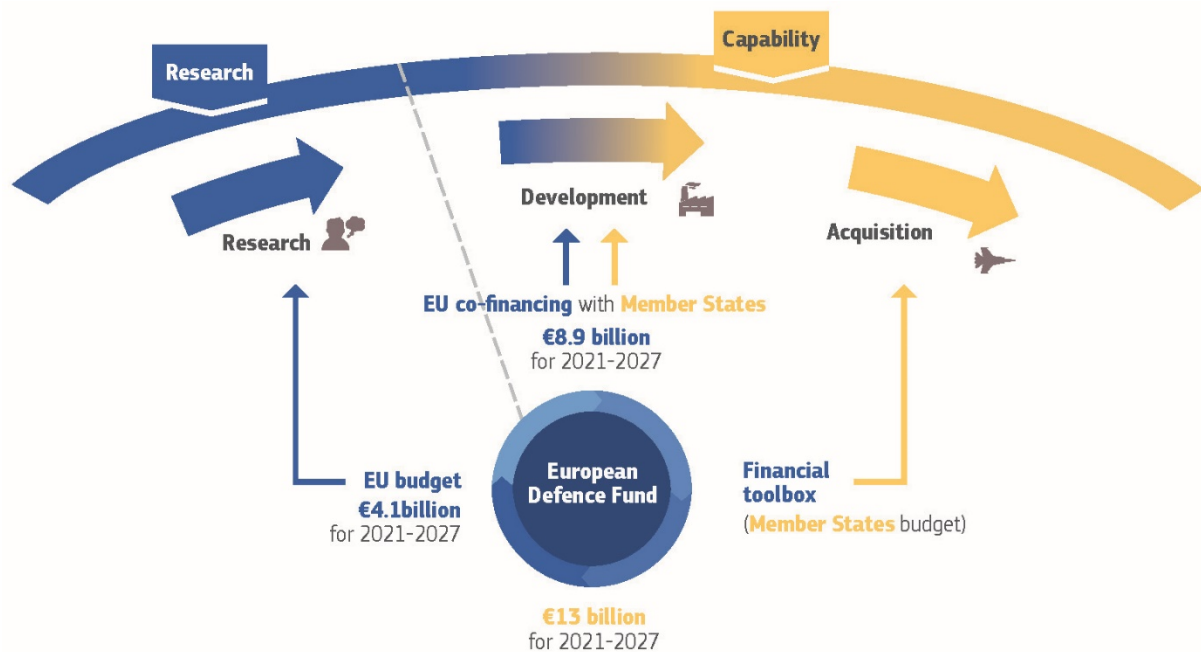
Europamarknaden är samlat den största och viktigaste för svensk säkerhets- och försvarsindustri och därav är detta initiativ mycket viktigt. Utvecklingen sker i nära samverkan med andra företag och länder; tidigare nationellt och idag i internationell samverkan. Kommissionens förslag om att skapa en mer konkurrenskraftig och effektiv marknad och indirekt försvarsindustri, berör därför föreningens medlemmar.

Föreslaget om att inrätta den europeiska försvarsfonden ska även ses i ljuset av tidigare initiativ för att säkerställa marknadstillträde på lika villkor, försvarsupphandlingsdirektivet (2009/81/EC) och förenklad handel genom överföringsdirektivet (2009/43/EC). Försvarsfonden ska också komplettera nationella fonder i syfte att främja en konkurrenskraftig, innovativ och effektiv europeisk försvarsindustri. Allt med syfte att skapa en mera integrerad europeisk försvarsmarknad. Genom att stärka den europeiska försvarsindustrin stimuleras arbetstillfällena, innovation och tillväxt inom EU. Försvarsfonden ska bidra till det syftet och skapar samtidigt en drivkraft för länderna till att använda sig av regelverken på ett nytt vis.

Föreningen ser positivt på en större konkurrensutsättning av den europeiska försvarsmarknaden, då den nuvarande uppdelningen i nationella marknader i sin tur hämmar konkurrenskraft och kostnadseffektivitet. Det är samtidigt föreningens uppfattning att det är viktigt att Sverige inte samarbetar för samarbetets skull, utan att de kommande samarbetena och projekten är förmågedrivna och fokuserar på att lösa medlemsstaternas nationella och gemensamma utmaningar.

Det är mycket angeläget att Sverige deltar aktivt i det europeiska försvarssamarbetet och – i nära samarbete med företagen – bidrar till att positionera de svenska intressena på områden där Sverige har behov men också särskilda styrkor och förutsättningar. En viktig utgångspunkt för deltagandet är att de ska bidra till den svenska operativa förmågan, både i närtid och på lång sikt. Utifrån detta är det speciellt viktigt att fokusera på vilken kompetens och samarbete som krävs, på alla nivåer och områden, för att i sin tur stötta den nationella försvarsförmågan. Det behövs därför en samlad och nära koordinerad svensk process, mellan alla berörda aktörer inklusive företagen, för att kunna interagera och få genomslag gentemot försvarsfonden och övriga instrument och initiativ som EU redan är i färd med, eller kommer att, etablera på försvarsområdet. Endast tillsammans är Sverige attraktivt och starkt i de internationella samarbetena.

Eftersom försvarsbudgetar (inkl. den svenska) har tappat köpkraft under flera årtionden när den tekniska utvecklingen samtidigt varit som mest revolutionerande finns det idag, speciellt gällande forskning och utveckling, ett stort behov av program som kan försörja de framtida förmågorna. Detta är en av de största drivkrafterna för försvarsfonden.

Försvarsfonden har två fönster; ett för forskning och ett för utveckling. Båda syftar till att förstärka och stimulera den industriella förmågan.

Kopplat till **forskningsfönstret**, så framgår föreningens syn på vad som är viktigt för den framtida nationella forskningen och utvecklingen inom försvarsområdet, i vårt [remissvar på SOU 2016:90 \(Fö 2016/01646/MFU\)](#). Där står bl.a.:

”SOFF vill framför allt betona vikten av att genomföra de föreslagna budgetförstärkningarna så snart som möjligt med hänsyn till den nationella säkerheten. Utan en nationell FoU-verksamhet på detta område riskerar Sverige både sin försvarsindustriella bas och sin självständighet genom att beroendet av utländska marknader ökar. Utredningen konstaterar att statlig FoU på områden som naturvetenskap, teknik, hälsa har under senaste tio åren nästan fördubblats. Samtidigt har FoU på försvarsområdet minskat med nästan tre fjärdedelar och fortsätter att minska. Det går inte att vänta till nästa försvarsbeslut då de offentliga anslagen på många områden ligger under den kritiska nivån och ytterligare kompetens riskeras innan dess att ett nytt försvarspolitiskt inriktningsbeslut får effekt.

Vidare vill SOFF betona att rejäla satsningar behövs utöver utredarens förslag gällande anslag 1:5. Sådana anslagsökningar skulle syfta till att upprusta och nyinvestera i grundläggande forskningsinfrastruktur, dvs testbäddar och demonstrationsprogram. Demonstrationsprogram och testbäddar är en grundläggande faktor för att få ett sammanhängande innovationssystem. De bidrar till att öka samverkan, minimera risker och validera FoU, säkra och förbättra utvecklingsuppdrag och införa ny teknik. Samtidigt är investeringarna kostsamma, riskfyllda, svåra att koppla till enskilda färdiga produkter och kräver därför offentlig finansiering för att realiseras.

Utredningen har inte gett denna fråga tillräcklig uppmärksamhet enligt SOFF:s bestämda uppfattning. Idag satsar staten mindre än 3 % på detta område vilket innebär mycket små möjligheter att upprätthålla en rimlig test- och demonstrationsinfrastruktur och ett innovationssystem som omfattar alla TRL-nivåer. De satsningar som utredningen föreslår på 200-300 Mkr rör mer teoretisk forskning. Däremot har utredaren förbisett det växande behovet av att anslå medel för provning av ny teknik i ett militärt sammanhang.”

Utifrån dessa perspektiv, är försvarsfonden en stor möjlighet att, i samverkan med andra, åtgärda dessa brister samt också stärka den finansiella basen.

Utvecklingsfönstret ger länderna möjlighet att gemensamt komma fram till vilka gemensamma behov de har av militära förmågor, ställa krav på desamma och sedan, tillsammans med industrin, definiera vilka projekt som behövs. Därmed kan olika behov och teknologier demonstreras i en mer verklighetslik miljö. Demonstrationerna för prototyper och teknik, ger genom i forskningsfönstret en väsentligt minskad risk i den efterföljande produktutvecklingsfasen.

Kopplat till utvecklingsfönstret så framgår i föreningens remissvar på [Logistik för högre försvarsberedskap \(SOU 2016:88\)](#) vad som är viktigt för att kunna säkerställa rätt operativ förmåga inklusive tillgänglighet för tekniskt komplexa system. Utifrån detta behöver en mängd proaktiva åtgärder genomföras redan i tidiga koncept- och anskaffningsskedet, för att sin tur uppnå en kostnadseffektiv avvägning mellan teknik- och underhållslösning för olika operativa scenarier. Många av dessa resonemang är direkt tillämpbara på den nationella processen som är nödvändig för att förstå vad som behöver diskuteras i en nationell kontext, för att vi därefter samlat, ska kunna vara en relevant partner i försvarsfondens utvecklingsfönster. Relevanta punkter från remissen är; 1. Livscykelperspektivet – en hörnsten i materiel- och logistikförsörjning, 3. Affärsmässiga relationer, 4. Försörjningssäkerhet och leverantörer, samt 6. Övriga synpunkter (Se bilaga: "[Försvarsmarknadens särdrag](#)").

Sammanvägt kräver både forsknings- och utvecklingsfönstren en fördjupad dialog mellan myndigheter och företag. I forskningsfönstret behöver även akademien delta. För branschen är det viktigt att denna dialog utgår från Försvarsmaktens behov av framtida förmågor i de fall de är lämpliga att utveckla i en bred europeisk samverkan. De industriella aktörerna kan, utifrån detta, föreslå möjligt projektinnehåll, såsom relevanta teknologier, industriella styrkeområden samt olika studier m.m. När de svenska intressena har identifierats kan även lämpliga länder och utländska företag approachas. Det kommer alltså vara nödvändigt att göra och föra denna dialog i olika steg.

De nu föreslagna åtgärderna av EU-kommissionen kan på ett positivt sätt bidra till att finansiera viktig forskning och utveckling som ett komplement till de nationella statliga och industriella forskningsinvesteringarna.

Sveriges agerande måste utgå från en strategisk bild av inom vilka områden som forskning och utveckling är viktigt och önskvärt. I detta är de europeiska forskningsprogrammen en viktig komponent, om än ej den enda. Attraktiva samarbetsländer är i vissa fall inte medlemmar i EU. Den mest centrala parametern är inte om ett land är med i EU eller inte, utan om landet kan bidra med kunskap och teknik i utvecklingen av högteknologiska och kostnadseffektiva förmågor.

Storbritannien och USA är två viktiga samarbetsländer, där svenska företag har centrala samarbetspartner. Meteor är ett framgångsrikt exempel på en gemensam forsknings- och utvecklingsinsats som lett fram till en kvalificerad och nödvändig försvarsförmåga. I detta projekt var Storbritannien en viktig samarbetspartner. Möjligheten att välja den bästa partnern för syftet får inte begränsas i framtiden.

Därför är tredjelandstillträdet kanske den viktigaste frågan för föreningen. Utvecklingen av den europeiska försvarsfonden ska inte användas av protektionistiska skäl eller för att springa ikapp ett tredjelands industri som ligger före Europa i teknisk mening. Då är en inkluderande strategi bättre, där tredjeland bjuds in att delta i projektet, om än utan att bli berättigad till att erhålla EU-finansierade medel.

En annan konsekvens, är att de två fönster som ovan beskrivits, ligger tidsmässigt före en upphandling av produktutveckling, vilket gör att Försvarsmakten kommer att ha behov av att både planera längre än innevarande försvarsbeslutsperiod för att kunna finansiera exempelvis utveckling av förmågor som är relevanta i senare försvarsbeslutsperioder.

Europeiska försvarsfondens påverkan och möjligheter för företag i Sverige

Försvarsmarknaden har genomgått stora förändringar de senaste 25 åren. Sverige har gått från en helt svenskägd bransch till företag verksamma i Sverige, där ägandet till del ligger i stora internationella koncerner. Utvecklingen har gått mot färre och större systemintegratörer, men också ett betydligt större underleverantörsled med en internationell underleverantörskedja. Försvarsmarknaden har blivit mindre säregen och integrerar idag i större utsträckning civil teknik i komplexa försvarssystem.

Säkerhets- och försvarsföretag verksamma i Sverige är teknik- och ingenjörstunga, varför företagen anser att det är av betydande vikt för dess fortlevnad att den fortsätter vara en attraktiv partner för internationella samarbeten rörande utveckling. Internationellt samarbete kan ske via statens samarbete och utvecklingsåtaganden med andra länder eller som leverantör eller samarbetspartner till enskilda företag på kommersiella grunder. Det senare gäller inte minst om företaget ingår i en större koncern. Ur dessa perspektiv är därför försvarsfonden, rätt hanterad, en utmärkt drivkraft och möjlighet för svenska staten och företagen att fördjupa dessa partnerskap.

SOFF:s medlemsföretag investerar närmare 18 % av sin omsättning i forskning och utveckling. Även detta ger en unik möjlighet, då detta ligger i världstoppen relativt andra länders industriernas egenskapsförhållanden. Detta ger mycket goda förutsättningar för svensk industri att delta i försvarsfonden. Samtidigt krävs medlemsstaternas och i detta fall Sveriges deltagande i fonden, då för att det i praktiken ska vara möjligt för svensk industri att delta, i alla fall gällande de mer kvalificerade förmågorna och systemen. Trots att ett projekt kräver att minst tre utförare i minst tre medlemsstater deltar går samman, bedömer föreningen att det internationella samarbetet inom försvarsrelaterad forskning och utveckling kommer att fördjupas och utvecklas genom detta initiativ.

I förslaget framgår också av punkten tre att försvarsfonden, genom ett integrerat förhållningssätt, ska bidra till att vidareutveckla konkurrenskraften och innovationskapaciteten i EU:s försvarsindustri. Detta ska, i sin tur, bidra till att skapa ett oberoende i form av teknologisk och industriell förmåga s.k. "industrial autonomy", som i sin tur ska ge EU ett strategiskt oberoende "strategic autonomy". Utöver detta, syftar förslaget till att uppnå mera innovativa lösningar och en öppen inre marknad genom att underlätta gränsöverskridande samarbeten med mellan medlemsländer, industrier, inklusive små och medelstora bolag, s.k. "Mid-Caps" och andra relevanta intressenter.

En annan drivkraft för försvarsfonden, som kommer få stor betydelse för den europeiska försvarsmarknaden, är de ekonomiska medel som avsätts till densamma. Dels på grund av

den stora omfattningen av de anslag som EU-kommissionen förutser för ändamålet; dels eftersom programmen driver samarbete över land- och företagsgränser. På samma sätt som försvarsfonden bidrar till ett fördjupat samarbete skapar det risker för de aktörer som står utanför eller inte erbjuds möjlighet att delta. På så sätt blir försvarsfondens inverkan på försvarsmaterielmarknaden väsentligt större än enbart såsom ett forsknings- och utvecklingsprogram.

Denna strategiska roll som försvarsfonden utgör, berör Sverige på en säkerhets- och försvarspolitisk nivå som krävs att alla svenska aktörer förhåller sig till. Utifrån detta bedömer därför föreningen att programmen kommer leda till en industriell omstrukturering och att deltagande från svensk sida redan från start är centralt. Redan de aktörer som tidigt får stöd genom försvarsfonden, kommer över tid få en central position i att forma och vara delar av den framtida försvarsmaterielmarknaden. Detta ska kopplas till att dessa aktörer får en konkurrensfördel både avseende ett finansiellt bidrag, men också minst tre kunder för deras system, teknik och/eller förmåga. Dessa aktörer kommer därav vara väl positionerade när länder i framtiden ska investera i nya försvarsförmågor. Därför är, som tidigare nämnt, ett aktivt och samordnat agerande av största vikt.

Om den svenska samverkan mellan staten och företagen inte fungerar eller inte koordineras i tillräcklig grad, finns stor risk att Sverige går miste om de medel som finns tillgängliga genom att företagen inte kan delta i projekten som kommer ut i respektive område/förfrågan. Antingen kan detta ske genom att företagen i Sverige inte har förutsättningar eller intresse att delta, alternativt genom att andra länder prioriterat förslag som inte gynnar svenska förmågor. Detta kommer då, över tid, få en direkt påverkan på den svenska försvarsförmågan och dess försörjningstrygghet.

Kommentarer på EU-kommissionens förslag

Artikel 3 i förslaget hänvisar till "strategiskt oberoende", tidigare nämnt ovan, som en målsättning. Syftet är att EU ska bli mindre beroende av icke-associerade eller s.k. "tredje länder", inklusive industriella partners utanför EU. Förslaget syftar därmed till att åstadkomma en mera sluten inre marknad för den europeiska försvarsteknologiska- och industriella basen. Företagens nuvarande samarbeten med, och beroende av, tredjelandsaktörer i befintliga leverantörskedjor, motarbetas därmed av förslagets nuvarande utformning.

Föreningen bedömer att en EU-politik som kopplar ihop industriell och strategisk autonomi i en övergripande målsättning löper risk, att på längre sikt, leda till en likriktning av försvarsföretagens prioriteringar och marknadens sätt att fungera. I ett sådant scenario, riskerar försvarsfonden att användas som ett verktyg för finansiering av projekt som stöder icke-konkurrenskraftiga företag och därmed "håller dem under armarna". Alternativt att fonden används för att stötta europeisk industri i teknisk mening, för att komma ikapp industrier i tredje land. Föreningens uppfattning är därför att en sådan prioritering riskerar att försvaga förslagets grundläggande mål och syften (dvs. en ökad konkurrenskraft och innovation). Strategisk och industriell autonomi är "politiska mål" som kräver flexibilitet utifrån de behov som Europa och dess medlemsländer har och står inför. EU och industrin kan bäst leverera mot en sådan målbild genom att stödja ökad konkurrens och innovation som resulterar i ökad industriell kapacitet och höjd försvarsförmåga.

Förslaget tar emellertid inte hänsyn till att konkurrensen på marknaden är global och att den europeiska försvarsföretagen är en integrerad del av ett globalt ekosystem av internationella

samarbeten med diversifierade underleverantörskedjor. Om den europeiska försvarsindustrin ska kunna behålla och utveckla sin konkurrenskraft på den inre marknaden, måste den samtidigt vara globalt konkurrenskraftig.

Sammantaget, kan denna del av förslaget när den kopplas till alltför strikta begränsningar vad gäller tredjeland, att få mycket stora konsekvenser för utvecklingen av den europeiska konkurrenskraften, samt framförallt påverka de företag som är ägda eller till del kontrolleras från tredjeland, vilket är fallet med en stor del av företagen i Sverige. I nuvarande förslag finns inga incitament för tredjeland, eller företag med ägarstyrning från ett sådant land, att delta i försvarsfonden. Än mer oroande är att det med alla de krav som förslaget uppställer, i praktiken, nästan är omöjligt för dem att delta. Utöver detta påverkar förslaget även företag med ägandestyrning inom EU, exempelvis svensk sådan, då företag i Sverige i större utsträckning än många andra europeiska konkurrenter, har försörjningskedjor utanför EU. Slutsatsen blir då att nuvarande förslag, över tid, skulle få en negativ effekt på försörjningen av svensk försvarsförmåga och operativa effekt.

Utifrån detta kommer föreningen, i de kommande förhandlingarna, driva att den text som Europaparlamentet och ministerrådet redan antagit för förordningen om inrättandet av ett europeiskt försvarsindustriellt utvecklingsprogram 2018/1092/EU (EDIDP) också ska användas för motsvarande kapitel i texten för försvarsfonden (EDF). De skrivningar som redan antagits av Parlamentet och Rådet för EDIDP, är utifrån ett konkurrenskraftsperspektiv betydligt bättre balanserad än de nuvarande förslagen som finns i EDF, i synnerhet, då när det gäller bl.a. möjligheter till att samarbete med tredjeland och enheter etablerade utanför EU. Detta gäller då, som ovan, också företag med ägarstyrning utanför EU.

Enheter och åtgärder berättigande till stöd/deltagande.

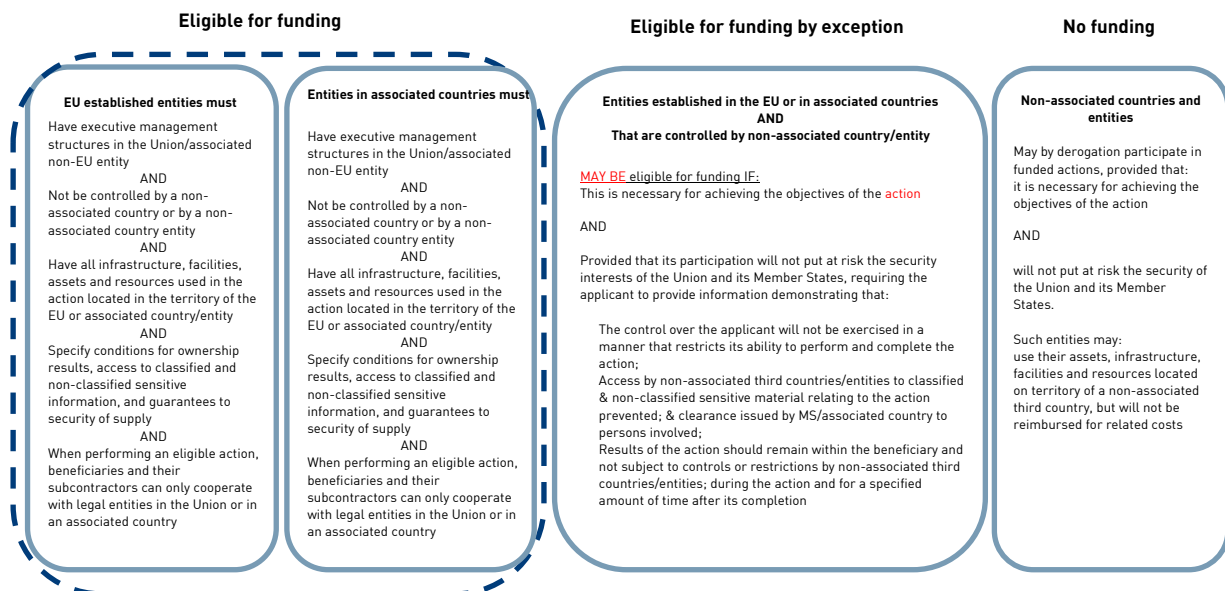
I artiklarna 10 och 11 i förslaget definierar EU-kommissionen vilka sökande enheter respektive åtgärder/"actions" som är berättigade till stöd från försvarsfonden. Här finns en positiv förändring gentemot den tidigare nämnda förordningen om inrättandet av ett europeiskt försvarsindustriellt utvecklingsprogram 2018/1092/EU (EDIDP). Skillnaden är införandet av begreppet och definitionen "associerade" tredjeländer, vilket då ger möjlighet för de tredjeländer som är medlemmar av den europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) och som också omfattas av det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), dvs. Island, Lichtenstein och Norge. Detta är mycket viktigt för Sverige och svensk industri, då det nordiska samarbetet i bred bemärkelse, och speciellt Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO) kan vara ett utmärkt verktyg och sammanslutning för att bereda gemensamma nordiska förslag till försvarsfonden.

Med det sagt, anser föreningen att begreppet "associerade länder" åtminstone bör gälla de länder som har omfattande associerings- eller handelsavtal med EU, och i vilka försvars- och säkerhetsåtaganden också ingår. Som tidigare nämnt, är det viktigt att försvarsfonden gör det möjligt för europeiska företag att samarbeta med de partners i tredjeländer som har högst kompetens och kunskap. Detta för att i sin tur kunna skapa den bästa försvarsförmågan för EU, vilket är målsättningen med försvarsfonden, då oberoende om de finns baserade inom EU eller i tredjeland.

Utifrån detta anser föreningen, att den text som Europaparlamentet och rådet redan antagit för förordningen om inrättandet av ett europeiskt försvarsindustriellt utvecklingsprogram 2018/1092/EU (EDIDP), också bör användas för artiklarna 10 och 11 för försvarsfonden.

Bakgrunden till detta är att man i EDIDP-förordningen har ett principiellt förbud mot stöd till en tredjelandsdeltagare, men att denna samtidigt innehåller ett undantag, enligt vilket en sökande enhet/"applicant" från ett tredjeland trots allt ska kunna kvalificera som deltagare under förutsättning att vissa krav är uppfyllda. I försvarsfonden har EU-kommissionen däremot förändrat formuleringarna i kraven för desamma. Till skillnad från EDIDP, så innehåller inte försvarsfonden ett förbud, utan en ny huvudregel i artikel 10(1). Denna är istället positivt formulerad med ett antal förutsättningar för att en sökande enhet ska vara berättigad till stöd. Det framgår av artikel 10(1), att en sökande enhet från ett icke-associerat tredjeland, exempelvis från Storbritannien (efter Brexit), faller utanför förordningen. Såvida inte definitionen av associerat tredjeland justeras och utvidgas så att även Storbritannien omfattas, kommer Storbritannien att hamna i samma kategori som övriga tredjeländer såsom USA.

Med det sagt, innehåller samtidigt Artikel 10(2) ett undantag, enligt vilket en sökande enhet från icke-associerat tredjeland trots allt kan kvalificera som mottagare av försvarsfonden. Då förutsatt att detta är nödvändigt för att uppnå målsättningarna med just den åtgärden. Genom att de föreslagna formuleringarna i artikel 10(1), i första meningen, inför en kategorisering av tredjeländer, d.v.s. de som är associerade och de som inte är associerade, samt inför ytterligare 'trösklar' med krav, utöver de villkor som därtill måste uppfyllas, är det vår bedömning att förslaget i praktiken dock gör det omöjligt för en enhet från ett icke-associerat tredjeland att uppfylla de krav som ställs i undantaget. Föreningen bedömer också att det därför inte heller finns något incitament för en sådan enhet att delta i ett konsortium med andra deltagare som är berättigade till stöd. Detta får direkta konsekvenser för aktörer inom EU som uppfyller nämnda krav i artikel 10(1), men som inte kan hävda sin konkurrenskraft genom att samarbeta med sina partners från icke-associerade länder. Nedan finns också en resonemangsbild (på engelska) som övergripande beskriver konsekvenserna av nuvarande formuleringar.

Sammantaget blir föreningens bedömning av denna del av förslaget, att detsamma i praktiken utesluter icke-associerade tredjeländer och enheter från sådana länder att kunna delta i försvarsfondsfinansierade projekt. Eftersom Sverige har ett mycket stort beroende till Storbritannien (som i skrivande stund fortfarande är ett EU-medlemsland), men även USA, är

det viktigt för Sverige att det för dessa länder skapas förutsättningar för aktörer inom EU att kunna fortsätta samarbeta med dessa två viktiga strategiska partners, också inom EDF-projekt.

Äganderätt och immateriella rättigheter (artikel 25)

EU ska, enligt artikel 25(1), inte ha någon äganderätt över produkter, teknologier eller immateriella rättigheter som resulterat från utvecklingsåtgärder finansierade genom försvarsfonden. Enligt artikel 25(2) får resultaten inte heller kontrolleras, direkt eller indirekt, av ett icke-associerat tredjeland eller enhet från sådant land. Eventuella överlåtelser av äganderätt eller förändringar av ägarstruktur av enheter till ett icke-associerat tredjeland, ska enligt artikel 25(3) meddelas till EU-kommissionen. Sådana överlåtelser får inte strida mot EU:s eller medlemsländernas säkerhets- och försvarsintressen och inte heller mot syftet i förordningen (artikel 3). Om så sker måste mottagaren till stödet återbetala den finansiering som den erhållit från försvarsfonden till EU-kommissionen.

Föreningen, bedömer att en av skrivningarna i punkt (42) går längre än den formulering och princip som finns angiven artikel 25. I meningen "*[...] in principle the Union should not have ownership or intellectual property rights (IPR) over the products or technologies resulting from the funded actions...*" bör skrivningen 'in principle' utgå för att inte öppna dörren till att ge Kommissionen möjlighet att göra anspråk på ägarskap för IPR.

Rent principiellt skulle EU-kommissionen kunna göra anspråk på ägandeskap för viss IPR när den samfinansierar ett projekt, men det är vår bedömning att formuleringar som ger EU-kommissionen en sådan äganderätt inte bör accepteras för projekt finansierade av försvarsfonden. Då baserat på att detta kan skapa en rättslig osäkerhet i de grundläggande förutsättningarna för att företagen och medlemsländerna ska hitta tillräckliga drivkrafter för samarbetet samt bildandet av konsortier för kommande utlysningar.

När det sedan gäller försvarsfondens skrivelser om att EU-kommissionen ska utöva viss kontroll och/eller prövning av eventuella överlåtelser eller ägarskapsförändringar, så är det branschens bedömning att subsidiaritetsprincipen bör gälla. Skulle EU-kommissionen via försvarsfonden få en sådan uppgift och kompetens skulle detta innebära en onödig och oproportionerlig åtgärd.

En annan viktig princip är, eftersom medlemsländerna inte har gett EU något mandat att hantera en gemensam process för exportkontroll, att en sådan prövning och hantering därför sker på nationell nivå enligt de regler och principer som idag används vid hantering av exportkontroll. Dock är det föreningens uppfattning att dessa regler samtidigt, på europeisk nivå, bör harmoniseras i största möjliga grad. En ansvarsfull europeisk försvarsexport med lika villkor/marknadstillträde för alla medlemmar krävs, oavsett deltagare i ett konsortium eller som huvudleverantör, för att skapa en konkurrenskraftig svensk och europeisk försvarsindustri.

Föreningen anser också att en övergripande princip för försvarsfonden bör vara att förslaget som helhet bör skapa starka incitament i form av finansiering, minskat risktagande och konkreta åtgärder. Med detta sagt innebär det att programmet i så stor utsträckning som möjligt, bör eftersträva att minska det praktiskt betungande arbetet i form av regler och administration som företag och medlemsländerna kommer att behöva hantera för att ingå och framgångsrikt skapa samarbetena.

Det är sammanhanget även viktigt att poängtera att den nationella implementeringen av EU-kommissionens förslag till förordning syftande till att skydda legitima intressen mot utländska

direktinvesteringar inte menligt inverkar på förutsättningarna för företag i Sverige att medverka i europeiska försvarsfondens program.

Avslutningsvis vill föreningen framföra att försvarsfonden ger mycket stora möjligheter för Sverige att stärka sin långsiktiga försvarsförmåga, speciellt då inom försvarsmaterielområdet. Samtidigt innebär denna möjlighet att Sverige behöver se över sin strategi för materielförsörjning. Detta då den nuvarande snarare begränsar och i praktiken nästan helt omöjliggör utvecklingsprojekt om dessa inte är nödvändiga för s.k. nationella väsentliga säkerhetsintressen.

För att möta möjligheterna i försvarsfonden behöver Sverige, förutom att stärka den nationella finansieringen för forskning och utveckling, också en nationell process för beredning av densamma skapas. I denna beredning behöver alla aktörer inklusive företagen delta, för att Sverige samlat ska kunna få maximal nytta och utväxling av försvarsfonden.

På uppdrag av Säkerhets- och försvarsföretagen,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'R. Limmergård', written in a cursive style.

Robert Limmergård
Generalsekreterare